

Września i powiat w czasach Polski Ludowej



Uroczystości polityczne i patriotyczno-państwowe, cz. 1

Polska Ludowa przyniosła ze sobą nowy rodzaj uroczystości patriotycznych i państwowych.

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni



Pochód pierwszomajowy na Rynku (placu 1 Maja, przed 1962 r.)

W pierwszych miesiącach życia Polski Ludowej we Wrześni oprócz politycznego wiecu na Rynku w styczniu 1945 roku, na którym nowa władza „przedstawiała się” społeczeństwu miasta, odbyła się jeszcze jedna ważna uroczystość. 2 maja zorganizowano, nawiązując do tradycji z czasów II RP, patriotyczny pochód pod Sokołowo w 97. rocznicę bitwy. Był to dzień kapitulacji Berlina, ale zbieżność ta była, jak się zdaje, przypadkowa. W 1945 roku prawdopodobnie nie było większych uroczystości pierwszomajowych ani też trzeciomasowych, choć zapewne pojawiały się w tych dniach flagi narodowe. Był to jeszcze czas wojny. 28 października tego roku w sali kina „Wolność” (później „Pionier”) Kościół wrzesiński urządzał Uroczystość Chrystusa Króla. Jak przed wojną słowo wstępne wygłosił aptekarz Stanisław Konieczny, a pierwsze dwa rzędy krzesel były zarezerwowane dla przedstawicieli nowej, komunistycznej władzy. Miesiąc później, 25 listopada, na wrzesińskim Rynku spoczęły trumny ekshumowanych w Dębnie wrzesińskich ofiar zbrodni hitlerowskich. W farze zostało odprawione uroczyste nabożeństwo z udziałem przedstawicieli partii politycznych, wojska, młodzieży szkolnej i harcerzy. Potem poczty sztandarowe zebrały się na Rynku, gdzie zgromadzeni uchwalili rezolucję potępiającą hitlerowskich zbrodniarzy wojennych i odprowadzili szczątki pomordowanych na cmentarz parafialny. Oceniano, że w uroczystości tej wzięło ogółem udział około 10 tysięcy osób. W 1945 roku reaktywowano też obchody kolejnych rocznic powstania wielkopolskiego.

Najbardziej uroczyste święto narodowe i państwowe z okresu II RP – 3 Maja – w roku 1946 obchodzono jesz-

cze dość okazale. Od tegoż 1946 roku władze wykorzystywały pobyt we wrzesińskich koszarach 2 Sudeckiego Pułku Czołgów. 2 i 3 sierpnia obchodzono uroczystości święto pułkowe. W drugim dniu święta na dziedzińcu koszar celebrowano uroczystą mszę św., po której odbyła się defilada. Poza tym uroczystości wojskowe odbywały się z okazji zaprzysiężenia rekruta, zwolnienia do cywila czy powrotu pułku z manewrów.

Większość wymienionych uroczystości z lat 1945-1946 wyraźnie nawiązywała do tradycji z okresu II RP. Sytuacja zaczęła zmieniać się w roku 1947. 3 maja urządono „Święto Oświaty”, a w następnych latach „Dni Oświaty, Książki i Prasy.” Dzień 3 maja od tego roku faktycznie stracił status święta państwowego, choć formalnie zniesiono je dopiero w 1951 roku. Z drugiej strony 16 maja 1947 roku, nie napotykając jeszcze przeszkód ze strony władz, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej, które wznowiło swą przedwojenną działalność, urządziło we Wrześni zlot okręgowy. Aktywne było też Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej. W dniach 20-22 czerwca 1947 roku odbyły się również uroczystości 30-lecia wrzesińskiego Hufca ZHP, ale jesienią obchodzono w mieście, chyba po raz pierwszy, 30. rocznicę rewolucji październikowej.

W roku 1948 ważnym wydarzeniem były rocznicowe uroczystości 100-lecia Wiosny Ludów. Zanim jednak doszło do tych obchodów rocznicowych, w marcu 1948 roku odbyła się ekshumacja 26 zwłok żołnierzy Armii Radzieckiej, którzy stracili życie na ziemi wrzesińskiej i których groby rozrzucone były w dwudziestu miejscach na terenie całego powiatu, a potem ich pochówek na cmentarzu parafialnym (dość prędko, jak się zdaje, szczątki po-

nownie ekshumowano i przewieziono na poznańską Cytadelę, w księdze pochówków cmentarza wrzesińskiego nie ma na ten temat zapisów).

Obchody 100-lecia Wiosny Ludów rozpoczęły się we Wrześni 1 maja 1948 roku. Uroczystość rocznicową połączono jednak z obchodem Święta Pracy, które już rok wcześniej wybiło się na czoło świąt państwowych Polski Ludowej. Na wrzesińskim Rynku, nazywanym już od września 1945 roku placem 1 Maja, uformował się pochód, który udał się pod pomnik sokołowski. Swoistym „znakiem czasów” był fakt, że podczas tych uroczystości śpiewano zarówno *Międzynarodówkę* i *Czerwony sztandar*, jak i *Rotę*. Główne uroczystości rocznicowe z udziałem Bolesława Bieruta odbyły się 2 maja w Miłosławiu w obecności około 100 tysięcy ludzi. W następnych latach święto 1 Maja na dobre pochło-

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni



Orkiestra „Tonsilu” podczas pochodu pierwszomajowego (początek lat 60.)

nęło uroczystości sokołowskie i wyeliminowało święto 3 Maja, które pozostało tylko w świadomości obywateli.

Rok 1948 przyniósł inne jeszcze wydarzenia. 4 lipca odbył się Powiatowy Zjazd Straży Pożarnych, na który złożyły się msza św., defilada i zawody strażackie. Do tradycji przedwojennych nawiązano podczas uroczystości wręczenia sztandaru stacjonującemu wówczas w mieście 2. Sudeckiemu Pułkowi Czołgów. 1 sierpnia na uroczystości tej obecny był ówczesny szef Sztabu Generalnego WP gen. Władysław Korczyca, a także wojewoda poznański Stanisław Brzeziński. Uroczystość rozpoczęła się na Rynku od mszy św., po czym nastąpiło wręczenie sztandaru dowódcy pułku. Na zakończenie urządzono zabawę ludową. W 1948 roku pojawiały się też

nowe święta. W październiku czczone święto Milicji Obywatelskiej, a kilka dni później 5. rocznicę bitwy pod Lenino. Te ostatnie uroczystości przeordziły się potem w święto Wojska Polskiego. Od 1948 roku październik stał się miesiącem przyjaźni polsko-radzieckiej; w tymże roku urządzono akademię przyjaźni (16 października), wieczór poezji oraz muzyki rosyjskiej i radzieckiej (26 października), obchodzono też (7 listopada) rocznicę rewolucji październikowej. Wymienionym obchodom patronowało Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. 21 grudnia okolicznościową akademią i zawodami bokserskimi w sali kina „Sfinks” (wcześniej „Wolność”, później „Pionier”) uczczono powstanie PZPR.

Krótką, bo 12-letnią tradycją drugiego ważnego święta państwowego z okresu II RP – Święta Niepodległości 11 listopada w nowej rzeczywistości

1969 XXV-lecie PRL, które uczczono też m.in. tzw. czynami społecznymi, czyli bezinteresowną pracą w czasie wolnym na rzecz środowiska. XXX-lecie PRL w epoce Gierka obchodzono znów z rozmachem. W epoce gierkowskiej czynny społeczne przeżywały swe apogeum. Obchody święta 22 Lipca były okazją do oddawania do użytku różnych obiektów – na przykład w roku 1969 dworca autobusowego przy ulicy Kolejowej, w roku 1970 – budynku Zespołu Opieki Zdrowotnej przy ulicy Słowackiego, czy w roku 1974 amfiteatru XXX-lecia PRL.

W drugiej połowie lat 40. obchodzono uroczystości Dzień Zwycięstwa 9 maja. Świeża pamięć o wojnie widoczna też była w obchodach 1. rocznicy przekroczenia Odry i Nysy przez Wojsko Polskie 14 kwietnia 1946 roku. Na wrzesińskim Rynku zebrało się wówczas 6 tysięcy ludzi. W następnych la-

tach Dnia Zwycięstwa uroczystości raczej nie świętowano, a wśród rocznic „wojennych” świętowano Dzień Wojska Polskiego (12 października) i przypominano kolejne rocznice agresji niemieckiej. Oczywiście nie obchodzono rocznicy agresji Armii Czerwonej, a obchodzono – 22 stycznia – kolejne rocznice wyzwolenia przez tę armię Wrześni spod okupacji hitlerowskiej. W lutym 1947 roku świętowano nawet 29. rocznicę utworzenia Armii Czerwonej, a kolejne rocznice obchodzono także w następnych latach, choć nie były to wielkie święta.

Marian Torzewski

